

بسم الله الرحمن الرحيم

سی گام خودسازی - گام دهم: توکل (با خدا دل آرامی)

«اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ» (۱) «بار خدایا در این روز مرا از توکل کنندگان بر خود قرار ده».

توکل به دنبال کار رفتن با تکیه بر خداوند متعال است. توکل لازمه ی توحید افعالی است و ذکر آن «لا حول و لا قوه الا بالله» است و طبق برخی روایات کلید در بهشت است.

توکل در سه چیز حاصل می شود: توکل در بینش، توکل در پویش و توکل در کوشش. خداوند متعال فرماید: «آنه لیس له سلطان علی المذین آمنوا وعلی ربهم یتوکلون» (۲) «برای شیطان بر ایمان باورانی که به خدا گرویده و بر پروردگارشان توکل کنند راهی نیست».

خواجه عبدالله از صاری در کتاب منازل السائرین می نویسد: خدای عزوجل می فرماید: «وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» (مائده: ۲۳)، «بر خدا توکل کنید اگر ایمان دارید».

توکل سپردن همه کارهاست به دارنده ی آن و دل آرام داشتن است بر وکالت وی و این از دشوارترین کارهاست نزد عوام و از ابتدایی ترین کارهاست نزد خواص. چرا که خدای متعال همه ی امور را خود به دست گرفته و چیزی از آن را به مردم واگذار نکرده است.

۱- . دعای روز دهم ماه رمضان: «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ إِلَيْكَ بِإِحْسَانِكَ يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ».

۲- . قرآن، نحل: ۹۹.

توکل بر سه وجه است: در درجه ی نخست در پی کار رفتن و از اسباب استفاده کردن است؛ با نیتی که انسان را به کار مشغول سازد، خلق را بهره دهد و درخواست های نابه جا را واگذارد.

درجه ی دوم توکل، کنار گذاردن طلب، چشم پوشی از سبب، و فارغ ساختن اوقات خود برای انجام واجبات است.

درجه سوم، درک حقیقت توکل است که انسان را از علت توکل رها سازد و آن این که بداند مالکیت حق تعالی بر اشیاء مالکیت عزت است؛ هیچ چیز را در مالکیت وی انبازی نیست تا وی را شریک خود سازد و کارهایش را به وی واگذارد. هر چه هست از اوست، به اوست و برای اوست» (۱).

الهی! دانی چرا شادم، چون به خواست خود به دام تو افتادم! الهی! تو خواستی، نه اینکه من خواستم،

دوست بر بالین دیدم چو برخاستم! (۲) [ذکر این روز «لا حول و لا قوه الا بالله» است.]

۱- خواجه عبدالله انصاری، منازل السائرین، ص ۷۷.

۲- کشف الاسرار، ۴۰۸/۵، تفسیر سوره نحل.